

De xarranques i de nenes

Marquise Lepage

Drac Màgic

drac.info@dracmagic.cat
www.dracmagic.cat

La xarranca o el desafiament al destí

Poques coses calen per poder jugar a la xarranca. N'hi ha prou amb un tros de guix per dibuixar a l'asfalt o un pal per traçar línies damunt la sorra i una pedra petita i plana. Podem jugar-hi a qualsevol racó: al pati de l'escola o enmig d'un carrer polsegós o a la plaça del poble. Des del terra, fora de la xarranca que hem dibuixat, es llança una pedra cap a l'última casella, el cel, que és el nostre destí. Arribar-hi no és fàcil. S'ha de saltar a peu coix i no es poden trepitjar les línies de les caselles. L'esforç és individual, sense ajut, sense equip. Guanya aquella que ha estat la primera d'ocupar totes les caselles sense ensopegar. Però el camí és d'anada i de tornada, des del cel s'ha de retornar a la terra. D'aquesta manera ingènua, la xarranca esdevé una metàfora de la vida i una forma d'aprendre a encarar les adversitats que els depara el futur, de provar la seva resistència davant dels obstacles. En la xarranca han d'aprendre a moure's sense un membre del seu cos i han de procurar evitar les línies infranquejables i intocables, però l'esforç paga la pena perquè la seva missió és superar-se i arribar al Cel, a l'últim requadre. El seu caràcter universal és també un indicador simbòlic que fa referència a vivències i situacions que són semblants per a moltes nenes del món, encara que siguin de països diferents.

Les protagonistes d'aquest documental afronten el seu futur amb una infància amputada. Sense voler-ho, essent nenes, ja han nascut amb la petja damunt la línia de les intransigències i són víctimes

de societats patriarcals dominades per la pobresa, per la ignorància i per supersticions. La lluita d'aquestes nenes per la supervivència consisteix a imaginar un futur millor per a elles i no creure's predestinades a res. Llançar la pedra i saltar a peu coix per poder arribar al Cel. Amb edats compreses entre els 8 i els 14 anys, revelen alguns dels casos d'explotació que viuen les nenes a diferents països. Si bé nens i nenes comparteixen moltes situacions d'injustícia, la discriminació de les dones, present a tot el món, fa que les nenes visquin en condicions d'opressió específiques pel fet de ser nenes.

A l'Índia, Kamlesh i Sonni són dues amigues que treballen recollint deixalles per poder sustentar la seva família. Kamlesh està a punt de passar de la subordinació del pare a la subordinació del marit i els sogres. Té 10 anys i ja li han concertat el matrimoni per al mes següent. Aquest costum és habitual en alguns països i té conseqüències determinants per al futur d'aquestes nenes perquè les converteix en serventes submises sota l'amenaça del maltractament. El que més colpeix és la lucidesa i la reflexió crítica expressades per ambdues amigues davant aquest dissortat destí.

Pel fet de ser noia, Esmeralda, de Perú, ha de fer-se càrrec de les feines domèstiques i de l'atenció dels seus germans i germanes perquè la seva mare ha d'anar a treballar. Per aquest motiu Esmeralda només pot anar a l'escola a la tarda. Però la situació familiar està al límit de la pobresa i, en aquestes circumstàncies, Esmeralda, com moltes altres nenes, pot acabar deixant el col·legi per posar-se a treballar com a mà d'obra.

Aquesta doble explotació laboral, a casa i a fora de casa, també passa amb les nenes que han d'acabar fent de criades a casa d'algú altre. A Haití més de 250.000 nenes menors de 15 anys treballen com a *restaucks* o esclaves domèstiques. Per garantir la supervivència de la seva filla, la mare de la Maude va abandonar-la al servei d'una família de la ciutat. La nena, de 14 anys, va acabar fugint del maltractament físic i psicològic al qual era sotmesa.

L'explotació sexual és l'exemple més extrem de l'existència del treball de les menors. Moltes nenes

són forçades a prostituir-se. Des d'una casa d'acollida de Tailàndia, la Mou i la Yui expliquen les seves vivències sobre com van ser capturades per la indústria sexual als 8 i 9 anys.

D'altra banda, la tradició religiosa i la superstició estan darrere de moltes pràctiques discriminatòries de les nenes. Dalal Abdelaziz és d'un país musulmà molt sever en l'acompliment de les lleis musulmanes, el Iemen. Dalal pot anar a l'escola però es queixa perquè ha de dur el cap tapat amb la *hijab*, no pot lluir roba de colors i té prohibit de jugar amb els nens. Però el que ella té molt clar, i així ho manifesta explícitament, és que mai no voldrà dur el *litham*, el mocador que cobreix el rostre.

En zones d'Àfrica com Burkina Faso, com a conseqüència d'una tradició cruel, les nenes pateixen una de les experiències més dures: l'ablació del clitoris. La Safi, una de les protagonistes, s'afegeix a la llista de més de 2 milions de nenes mutilades sexualment cada any. La seva germana Adja és molt crítica amb aquesta pràctica i s'hi oposa: «si mai tinc filles, no les faré circumcidar».

Amb una maduresa i lucidesa increïbles, les protagonistes reflexionen d'una manera crítica sobre les situacions que els ha tocat viure i s'hi rebel·len en contra. Tot i que el documental ens apropa a vivències molt difícils, fuig en tot moment de la victimització i del paternalisme i ens mostra aspectes insospitats de les nenes que hi apareixen, com la fortalesa que s'amaga darrere la fragilitat i l'enorme capacitat de supervivència que han desenvolupat per fer front a l'adversitat, gràcies a la qual no han deixat de riure, de jugar i de fer plans de futur.

Les dades que aporta el film (*)

- Al món hi ha 110 milions de nenes d'entre 5 i 14 anys que treballen.
- Cada any són capturats 1 milió d'infants per a la indústria del sexe, la majoria nenes.
- Només l'1% de la riquesa del planeta és a mans de les dones i les nenes.
- En alguns països de tradició musulmana, les nenes de més de 9 anys poden ser casades, jutjades i condemnades.

- 2/3 parts dels infants que no van a l'escola són nenes.
- 15 milions d'infants neixen cada any al món de mares adolescents.
- El 95% dels infants que hi ha als orfenats de la Xina són nenes.
- Als països en vies de desenvolupament, les nenes de més de 5 anys treballen entre 4 i 16 hores diàries en les feines domèstiques.
- 250.000 nenes de menys de 5 anys treballen com a esclaves domèstiques a Haití.
- 2 milions de nenes són mutilades sexualment cada any.
- El 70% de les hores treballades a l'any corre a càrrec de les dones, a qui correspon el 10% dels beneficis.
- Més d'un milió de criatures moren cada any perquè són nenes i 1 milió no arriba a néixer a causa de l'avortament i l'infanticidi selectius o la negligència.

(*) Fan referència, òbviament, a estadístiques de l'any de la seva producció (1999).

Comentari de la directora

“A massa països les nenes encara són assassinades, sotmeses a abusos, explotades, maltractades i abandonades. En aquest film només es veu una parcel·la del que és la vida per a les nenes. Tot just comencem a entreveure fins a quin grau i fins on s'estén la discriminació que pateixen. A algunes parts del món, té les dimensions d'un genocidi.

Les nenes del Primer Món també pateixen, especialment a causa de maltractaments i d'abusos sexuals. A Canadà, el 84% dels abusos sexuals són comesos contra nenes i noies menors de 18 anys, i un terç de les víctimes tenen menys de 6 anys. De fet, hi ha pocs llocs a la terra on les nenes tinguin llibertat total per jugar i cantar. Per viure”.

Proposta d'activitats

- Cadascuna de les nenes que apareixen al documental és víctima d'un tipus d'opressió específica. Descriu-les, identificant quins condicionants socials, econòmics i culturals hi ha en cada cas.
 - Com viuen les famílies d'aquestes nenes? Descriu les seves condicions de vida.
 - Creus que hi ha alguna relació entre la pobresa i el matrimoni precoç? I entre l'explotació laboral i les obligacions familiars? Quines? Explica en quins països dels que apareixen al documental passa i relaciona-ho amb les condicions socials i econòmiques generals imperants.
 - En el cas de les feines domèstiques, els nens hi participen? Per què?
- Les tradicions culturals i religioses són un altre element d'opressió de les dones referit en el film amb els casos de les mutilacions sexuals i les prohibicions socials i en el vestir.
 - Aquestes prohibicions i obligacions, afecten els nens de la mateixa manera? Per què?
 - Qui estableix aquestes formes de discriminació?
- Totes les nenes entrevistades tenen les seves pròpies opinions sobre les experiències que els ha tocat viure i sobre com hauria de ser el futur:
 - Les nenes que han patit mutilacions sexuals, què en pensen? Explica com veuen les dones del seu entorn i què pensen fer en cas de tenir filles.
 - A Iemen, tot i poder anar a l'escola, les nenes pateixen una sèrie de prohibicions dictades per la religió. Quines són? A mesura que es fan grans, com s'aniran transformant? De quina manera ho viu Dalal, la nena d'aquest país
- Malgrat l'especificitat dels diferents testimonis, la majoria de les nenes viuen experiències en comú. Quines?
- Una de les coses que més positivament valoren totes és l'escola. Per quines raons? Quina relació hi ha entre l'analfabetisme i la discriminació de les dones?
- Als països occidentals, les dones i les nenes també pateixen injustícies. Explica de quines es tracta i comenta quines semblances i diferències hi ha amb la situació de les dones i les nenes dels països en vies de desenvolupament.
- De les dades que es donen al documental, quina és la que més et sorprèn? Per què?

De xarranques i de nenes

PROGRAMA DE MA - 1r CICLE D'ESO

Sinopsi

Mitjançant un viatge per tots els continents, la directora canadencana Marquise Lepage recull els testimonis de diferents nenes amb la finalitat de mostrar les diverses cares de l'explotació laboral que pateixen.

La xarranca, joc que practiquen les nenes de tot el món, acaba sent una metàfora i un aprenentatge de l'equilibri precari que la societat els proposa.

Títol original: *Des marelles et des petites filles*

Direcció: Marquise Lepage

Guió: Marquise Lepage

Producció: Marcel Simard-Les Productions Virage Inc./Office National du Film du Canada, 1999

Nacionalitat: Canadà

Música: Robert M. Lepage

So: Diane Carrière

Muntatge: Natacha Dufaux

Versió: original francesa, subtítols en català

Durada: 52 minuts

La xarranca, una metàfora de la vida

La directora s'ha servit dels paral·lelismes existents entre la xarranca i la vida per fer paleses tant la duresa de les proves que han de superar dia a dia moltes nenes com la intel·ligència i el coratge que han hagut de desenvolupar per poder sobreviure. Segons la directora, a través de la xarranca, que és un joc conegut a tot el món, les nenes aprenen a preparar-se per a la vida. Perquè les habilitats necessàries per practicar la xarranca són, en certa mesura, les mateixes que els caldran per afrontar i adaptar-se a la vida diària, plena de proves i obstacles que hauran d'anar superant sense perdre l'equilibri.

Del Perú al Iemen, de Burkina Faso a Tailàndia, el documental descriu la quotidianitat de Soni, Kamlesh, Mou, You, Dalal, Esmeralda, Fatou, Adiaratou, Safi i Maude, que viuen en alguns dels països més pobres del món, descobrint les injustícies i discriminacions de les quals són víctimes pel fet de ser nenes: les càrregues familiars, el treball domèstic, el matrimoni precoç, la falta de llibertat, les obligacions que marquen les tradicions, les mutilacions genitals o l'explotació sexual. El film combina els testimonis directes de les nenes amb recreacions d'algunes de les experiències relatades, així com les dades estadístiques bàsiques que il·lustren sobre les dimensions que té la discrimi-

nació de les nenes al món, des dels infanticidis massius de nenes a la Xina o l'Índia, fins a les dades relatives a la discriminació en l'escolarització o la desigualtat en el repartiment de la riquesa a escala planetària.

Amb el testimoni trasbalsador d'aquestes nenes, el film s'ha convertit en un document de denúncia, alhora que en una crida a una presa de consciència més que necessària sobre la situació d'opressió que viuen les nenes i les dones de molts països.

Comentari d'Annie Leclerc (*)

“La màquina de fabricar dones subjectes a les càrregues que convingui, incultes, lliurades a les exigències sexuals dels homes i proveïdores d'infants, funciona sempre a ple rendiment arreu del món. Les nostres riqueses, els nostres avenços democràtics, les nostres emancipacions locals ens amaguen l'amplitud d'aquesta realitat increïblement tenaç. I, tanmateix, hi ha quelcom d'extraordinari en el testimoni d'aquestes nenes, un raig d'esperança, una força inesperada, una lucidesa exemplar, un missatge inoblidable d'intel·ligència”.

(*) Filòsofa i escriptora francesa, Annie Leclerc és autora de nombroses obres, assaigs i novel·les. Un dels seus treballs més coneguts és *Parole de femme*, una obra que ha influït tota una generació de dones.